

Broj: 26/1355-5

Podgorica, 28.04.2026. godine

Na osnovu člana 73 stav 4 i 75 stav 5 Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa („Službeni list CG“ broj 2/26) i člana 17 tačka 6 podtačka m Statuta Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti („Službeni list CG“, broj 56/25) postupajući po Zahtjevu Ministarstva energetike i rudarstva, broj 02-302/26-1276/2 od 03.04.2026. godine, za davanje mišljenja o ispunjenosti uslova od strane DOO „Berza električne energije“ Podgorica za imenovanje za nominovanog operatora tržišta električne energije, Odbor Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti, na sjednici održanoj 28. aprila 2026. godine, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Saglasno članu 5 tačka 71 Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa („Službeni list CG“ broj 2/26) (u daljem tekstu: Zakon) nominovani operator tržišta električne energije (NEMO) je operator tržišta koga odredi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) za obavljanje zadataka koji se odnose na jedinstveno povezivanje dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta električne energije.

Članom 73 stav 4 Zakona propisano je da odluku o imenovanju NEMO-a iz čl. 74 i 75 ovog zakona donosi Vlada, na predlog Ministarstva energetike i rudarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo), uz prethodno pribavljeno mišljenje Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (u daljem tekstu: Agencija).

U slučaju imenovanja jednog NEMO, članom 75 stav 5 Zakona je propisano da Ministarstvo, uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije o ispunjenosti uslova iz člana 76 ovog zakona, dostavlja Vladi predlog imenovanja onog podnosioca zahtjeva koji u najvećoj mjeri ispunjava uslove iz člana 76 ovog zakona.

Nadalje, članom 321 stav 2 Zakona propisano je da će se imenovanje NEMO-a iz člana 75 Zakona izvršiti u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu Pravilnika o bližem sadržaju i formi zahtjeva za imenovanje nominovanog operatora tržišta električne energije („Službeni list CG“, broj 9/26) (u daljem tekstu: Pravilnik).

U skladu sa navedenim, Ministarstvo je Agenciji dostavilo Zahtjev, broj 02-302/26-1276/2 od 03.04.2026. godine, za davanje mišljenja o ispunjenosti uslova od strane DOO „Berza električne energije“ Podgorica za imenovanje za nominovanog operatora tržišta električne energije (NEMO), koji je u Agenciji zaveden pod brojem 26/1355-1 od 03.04.2026. godine. Uz zahtjev Ministarstva je dostavljen i Zahtjev DOO „Berza električne energije“ Podgorica (u daljem tekstu: BELEN ili Podnosilac zahtjeva) za imenovanje za nominovanog operatora tržišta električne energije, sa pratećom dokumentacijom (u daljem tekstu: Zahtjev BELEN), koji je u Ministarstvu zaveden pod brojem, 02-302/26-1276/1 od 01.04.2026. godine. Postupajući po Zahtjevu BELEN, Agencija je Ministarstvu uputila Zahtjev za sprovođenje postupka otklanjanja nedostataka, broj 26/1355-2 od 09.04.2026. godine, nakon čega je Ministarstvo uz dopis, broj 02-302/26-1276/6 od 17.04.2026. godine, koji je zaveden u Agenciji pod brojem 26/1355-3 od 17.04.2026. godine, dostavilo dopunu dokumentacije BELEN.

Zahtjev BELEN je podnjet na obrascu iz Pravilnika i sadrži sljedeće informacije: podatke o podnosiocu zahtjeva; podatke o licu koje podnosi zahtjev; podatke o tržištu i zoni trgovanja; podatke o imenovanju podnosioca zahtjeva za NEMO u drugoj ugovornoj strani Energetske zajednice ili državi članici Evropske unije; podatke da li je podnosilac zahtjeva nacionalni pravni monopol u drugoj ugovornoj strani Energetske zajednice ili državi članici Evropske unije; podatke o povjerljivosti Zahtjeva; izjavu o tačnosti dostavljenih podataka i informacija. Naime, BELEN je naveo da:

- traži imenovanje za NEMO za dan-unaprijed i unutarдневно tržište;
- nije podnosio zahtjev u drugoj ugovornoj strani Energetske zajednice ili državi članici Evropske unije, te, s tim u vezi, nije bio ni odbijen;
- nije nacionalni pravni monopol u drugoj ugovornoj strani Energetske zajednice ili državi članici Evropske unije;
- da su djelovi zahtjeva povjerljivi.

Uz Zahtjev BELEN je dostavljen i dokument „Zahtjev za dobijanje statusa nominovanog operatora tržišta“, broj 141/2026 od 30.03.2026. godine (u daljem tekstu: obrazloženje Zahtjeva BELEN), u kojem su sadržana obrazloženja i prateća dokumentacija propisana Pravilnikom (prilozi i aneksi):

- 1) Prilog 1 - Izvod iz Centralnog registra privrednih subjekata, od 05.02.2026 godine;

- 2) Prilog 2 - Izjava o dovoljnoj internoj kadrovskoj osposobljenosti i poznavanju relevantnog crnogorskog i evropskog zakonodavstva, od 30.03.2026. godine;
- 3) Prilog 3 - Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji „Berze električne energije“ DOO Podgorica, broj 359/2024-2 od 11.10.2024. godine;
- 4) Prilog 4 - Izjava da će podnosilac zahtjeva poslovati na troškovno efikasan način u pogledu jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, od 30.03.2026. godine;
- 5) Prilog 5 – Pravilnik o računovodstvu i računovodstvenim politikama, broj 75/2024-2 od 27.2.2024. godine;
- 6) Prilog 6 – Statut „Berze električne energije“ DOO, broj 21/2025-3 od 23.01.2025. godine (u daljem tekstu: Statut); Etički kodeks „Berze električne energije“ DOO, broj 74/2024-2 od 27.2.2024. godine; Pravilnik o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, broj 73/2024-2 od 27.2.2024. godine; Plan integriteta „Berze električne energije“ DOO, broj 286/2025 od 31.10.2025. godine, sa Odlukom o usvajanju i stupanju na snagu plana integriteta, broj 279/2025 od 31.10.2025. godine;
- 7) Prilog 7 – Izjava da podnosilac zahtjeva neće koristiti naknade za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu za finansiranje svojih dan-unaprijed ili unutar dnevnih aktivnosti u drugim zemljama, od 30.03.2026. godine;
- 8) Prilog 8 – Pravila trgovanja – opšti uslovi, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Pravila dan unaprijed tržišta, verzija 1.0 od 28.03.2023. godine; Pravila dugoročne trgovine, verzija 1.5 od 28.03.2023. godine; Specifikacija proizvoda, verzija 1.2 od 16.10.2024. godine; Pravila kliringa i poravnanja, verzija 1.2 od 13.09.2024. godine; Pravila ponašanja na tržištu, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Iznos naknada, verzija 1.4 od 28.03.2023. godine; Pravilnik o vođenju registra učesnika, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Ugovor o registraciji i Aneks 1 – Izbor BELEN-ovih tržišta i ovlašćenja; Ugovor o direktnom korišćenju depozita.
- 9) Prilog 9 – Pravila ponašanja na tržištu, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Pravilnik o vođenju registra učesnika, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Pravilnik o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, broj 73/2024-2 od 27.02.2024. godine.
- 10) Prilog 10 – Odluka o formiranju kancelarije za nadzor tržišta, broj 131-2/2020 od 10.11.2020. godine;

- 11) Prilog 11 – Spisak zaključenih ugovora sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije kojima se uređuje transparentnost i povjerljivost; Ugovor o registraciji i Aneks 1 – Izbor BELEN-ovih tržišta i ovlašćenja;
- 12) Prilog 12 – Zahtjev za registraciju; Pravila trgovanja – opšti uslovi, verzija 1.1. od 28.03.2023. godine; Pojmovnik izraza, verzija 1.1. od 28.03.2023. godine; Pravila dan unaprijed tržišta, verzija 1.0. od 28.03.2023. godine; Pravila dugoročne trgovine, verzija 1.5 od 28.03.2023. godine; Specifikacija proizvoda, verzija 1.2 od 16.10.2024. godine; Pravila kliringa i poravnanja, verzija 1.2 od 13.09.2024. godine; Pravila ponašanja na tržištu, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Iznos naknada, verzija 1.4 od 28.03.2023. godine; Pravilnik o vođenju registra učesnika, verzija 1.1 od 28.03.2023. godine; Ugovor o registraciji i Aneks 1 – Izbor BELEN-ovih tržišta i ovlašćenja; Ugovor o direktnom korišćenju depozita.
- 13) Prilog 13 – Pravila kliringa i poravnanja, verzija 1.2 od 13.09.2024. godine; Ugovor o direktnom korišćenju depozita.
- 14) Aneks 1: Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ na dan 31.12.2025. godine; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/ u periodu 01.01.2025. do 31.12.2025. godine; Statistički aneks na dan 31.12.2025. godine; Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ na dan 31.12.2024. godine; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/ u periodu 01.01.2024. do 31.12.2024. godine; Statistički aneks na dan 31.12.2024. godine;
- 15) Aneks 2 – Odluka o usvajanju Višegodišnjeg finansijskog plana 2026-2028 „Berze električne energije“ DOO, broj 124/2026-1 od 23.03.2026, uz Finansijski plan za period 2026-2028. godine, broj 124/2026-2 od 23.03.2026. godine, koji čini sastavni dio navedene odluke;
- 16) Aneks 3 - Odluka o usvajanju izmijenjenog Poslovnog plana „Berze električne energije“ DOO za 2026. godinu, broj 117/2026-1 od 23.03.2026. godine, uz Poslovni plan za 2026. godinu, broj 117/2026-2 od 23.03.2026. godine, koji čini sastavni dio navedene odluke;
- 17) Aneks 4 – Ugovor o pružanju usluga, zaključen između DOO „Berza električne energije“ Podgorica i EPEX SPOT SE, broj 112/2021-1 od 20.10.2021. godine, sa aneksima 1,2 3 i 4, na engleskom jeziku sa ovjerenim prevodom na crnogorski jezik; Ugovor o pružanju usluga za kliring i finansijsko poravnanje, zaključen između DOO „Berza električne energije“ Podgorica i BSP Energetska Borza doo, broj 112/2021-2 od 20.10.2021. godine, na engleskom jeziku sa ovjerenim prevodom na crnogorski jezik.

Zahtjev BELEN i dokumentacija su dostavljeni i u elektronskoj formi (CD).

Uvidom u podnijeti Zahtjev BELEN i dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da isti ne sadrži formalne nedostatke i da je podnijeta dokumentacija propisana Pravilnikom.

Članom 76 stav 1 Zakona propisani su uslovi koje podnosilac zahtjeva mora da ispunjava da bi bio imenovan za NEMO. S tim u vezi, u postupku pregleda i analize Zahtjeva BELEN, tj. u postupku utvrđivanja činjenica i okolnosti bitnih za davanje mišljenja Agencije, u odnosu na uslove iz člana 76 stav 1 Zakona, utvrđeno je kako slijedi:

I. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 1 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: *„ima zaključene ugovore ili zaključuje ugovore kojima se obezbjeđuju odgovarajući resursi za zajedničko, koordinisano i usklađeno sprovođenje jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed i/ili unutar dnevnog tržišta, uključujući resurse neophodne za izvršenje funkcija NEMO-a, finansijske resurse, potrebne informacione tehnologije, tehničku infrastrukturu i radne postupke, ili ako obezbjeđuje dokaze kojima potvrđuje da će navedene resurse steći tokom razumnog pripremnog perioda prije preuzimanja svojih zadataka prava, obaveza i odgovornosti utvrđenih ovim zakonom“.*

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) izvod iz Centralnog registra privrednih subjekata (CRPS), odnosno drugi dokaz o registraciji kod nadležnog organa, koji nije stariji od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva;*
- b) izjavu o dovoljnoj internoj kadrovskoj osposobljenosti i poznavanju relevantnog crnogorskog i evropskog zakonodavstva koje se odnosi na prava, obaveze i odgovornosti NEMO i/ili zaključene ugovore sa trećim licima kojima se obezbjeđuju kadrovski resursi/intelektualne usluge za zajedničko, koordinisano i usklađeno dan-unaprijed i/ili unutar dnevno povezivanje;*
- c) finansijske izvještaje za dvije godine koje prethode godini podnošenja zahtjeva za imenovanje NEMO, uz izvještaj nezavisnog revizora, ako postoji;*

- d) *finansijski plan za tekuću i dvije naredne godine koji se odnosi na aktivnosti koje podnosilac zahtjeva obavlja ili će obavljati, uključujući funkcije NEMO i operatora za tržišno povezivanje - Market Coupling Operator (MCO), koji sadrži:*
- *bilans stanja,*
  - *bilans uspjeha,*
  - *analizu kapitala,*
  - *opis pretpostavki na kojima se zasnivaju finansijske projekcije,*
  - *analizu osjetljivosti u slučaju promjena pretpostavki,*
  - *obrazloženje načina na koji podnosilac zahtjeva namjerava da obezbijedi pozitivno poslovanje i finansiranje funkcionisanja, uključujući i obavljanje poslova vezanih za jedinstveno dan-unaprijed i/ili unutarдневно povezivanje,*
  - *informacije o garancijama dobijenim od strane povezanih lica, ukoliko postoje,*
  - *informacije o sredstvima obezbjeđenja kojima podnosilac zahtjeva ublažava rizik od neizvršenja finansijskih obaveza korisnika njegovih usluga;*
- e) *poslovni plan kojim se opisuje način na koji će podnosilac zahtjeva obavljati poslove vezane za jedinstveno dan-unaprijed i/ili unutarдневно povezivanje i obezbijediti potrebne resurse za to, uključujući:*
- *opis poslovnih procesa za vršenje funkcije povezivanja tržišta za koje traži imenovanje (za svaku funkciju potrebno je prikazati dijagram toka koji sadrži ključne aktivnosti u procesu, kao i opis sprovođenja interne kontrole tj. praćenja usklađenosti poslovanja sa pravnim okvirom kojim se uređuju obaveze NEMO),*
  - *planiranu organizacionu šemu podnosioca zahtjeva uz podatke o ljudskim resursima koji su potrebni za vršenje funkcija za koje podnosilac zahtjeva traži imenovanje, uključujući i podatke o postojećim ljudskim resursima koji će učestvovati u vršenju navedenih funkcija,*
  - *informacije o informaciono-tehnološkoj (u daljem tekstu: IT) opremljenosti i/ili o IT uslugama i drugim uslugama trećih lica kojima će podnosilac zahtjeva obezbijediti obavljanje poslova vezanih za jedinstveno dan-unaprijed i/ili unutarдневно povezivanje, uz obezbjeđenje operativne pouzdanosti IT sistema,*

- *pojašnjenje kroz koje ugovorne aranžmane podnosilac zahtjeva saraduje i/ili namjerava da saraduje sa drugim NEMO i operatorima prenosnih sistema električne energije u procesima povezivanja tržišta električne energije;*
- f) *plan obuke za vršenje funkcija za koje podnosilac zahtjeva traži imenovanje i za vršenje nadzora nad tržištem;*
- g) *akt podnosioca zahtjeva kojim je uređena unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta;*
- h) *ugovore koje je podnosilac zahtjeva zaključio sa pružaocima usluga;*

Podnosilac zahtjeva je dostavio sljedeću dokumentaciju:

- a) Prilog 1 - Izvod iz Centralnog registra privrednih subjekata Poreske uprave, od 05.02.2026. godine;
- b) Prilog 2 - Izjava o dovoljnoj internoj kadrovskoj osposobljenosti i poznavanju relevantnog crnogorskog i evropskog zakonodavstva, od 30.03.2026. godine, koja je potpisana od strane ovlašćenog lica. U predmetnoj izjavi se navodi, između ostalog, da BELEN: poznaje relevantno crnogorsko i evropsko zakonodavstvo, koje se odnosi na prava, obaveze i odgovornosti NEMO-a u pogledu jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja tržišta električne energije; zapošljava osam zaposlenih koji posjeduju neophodna znanja stečena kroz kontinuiranu obuku, iskustvo i učešće u domaćim i međunarodnim radnim grupama u vezi sa jedinstvenim dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem tržišta električne energije; posjeduje duboko razumijevanje ugovora koji su zaključeni sa pružaocima usluga radi obezbjeđivanja intelektualnih usluga koje će biti potrebne za koordinisano povezivanje dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta; planira dodatno da osnaži tim kroz zapošljavanje novih stručnjaka i adekvatnu obuku, u skladu sa poslovnim planom koji obuhvata organizacionu šemu i opis poslovnih procesa za obavljanje funkcija NEMO i MCO, kao i finansijski plan koji osigurava resurse za zapošljavanje i obuku novih članova tima; će poštovati sve relevantne propise, standarde i procedure u vezi sa jedinstvenim dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem tržišta električne energije, kao i sve druge primjenljive zakonske obaveze.
- c) Aneks 1 koji sadrži: Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ na dan 31.12.2025. godine; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/ u periodu 01.01.2025 do 31.12.2025. godine;

Statistički aneks na dan 31.12.2025. godine; Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ na dan 31.12.2024. godine; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/ u periodu 01.01.2024 do 31.12.2024. godine; Statistički aneks na dan 31.12.2024. godine.

Uvidom u dostavljene iskaze zaključuje se da je BELEN u 2025. godini ostvario dobitak nakon oporezivanja od 159.627€, a u 2024. godini dobitak od 376.608 €. Od uspostavljanja dan-unaprijed tržišta BELEN u kontinuitetu ostvaruje pozitivne poslovne rezultate. Koeficijent solventnosti, ključni pokazatelj koji mjeri dugoročnu sposobnost kompanije da izmiri sve svoje obaveze iz ukupne imovine bez obzira na rok dospjeća, je veći od jedan, što ukazuje na stabilno poslovanje i sposobnost pokrića dugova. Koeficijenti likvidnosti (koeficijent opšte likvidnosti, koeficijent rigorozne likvidnosti i koeficijent momentalne likvidnosti), koji mjere sposobnost kompanije da izmiri svoje kratkoročne obaveze pomoću obrtne imovine, su takođe veći od jedan i ukazuju na sposobnost plaćanja dospjelih obaveza čak koristeći isključivo najlikvidnija sredstva (gotovinu i gotovinske ekvivalente).

d) Aneks 2 - Finansijski plan BELEN za period 2026-2028. godine, koji se odnosi na aktivnosti koje BELEN trenutno obavlja ili planira da obavlja, uključujući funkcije NEMO i MCO. Finansijskim planom je projekovan rast i troškova i prihoda u odnosu na 2025. godinu. Planirani prihodi iznose 942.096 € u 2026. godini, 1.137.725 € u 2027. godini i 1.320.318 € u 2028. godini. Rast planiranih prihoda počev od 2027. godine dominantno se odnosi na prihode od naknada po osnovu učestvovanja na unutar dnevnom tržištu čije se uspostavljanje očekuje. Planirani rashodi iznose 775.201 € u 2026. godini, 883.391 € u 2027. godini i 1.043.006 € u 2028. godini. Prema navedenim projekcijama BELEN će ostvariti neto dobit u iznosu od:

- 149.868 € u 2026. godini,
- 226.814 € u 2027. godini, i
- 247.035 € u 2028. godini.

Na dan 31.12.2025. godine kapital Podnosioca zahtjeva je imao vrijednost od 996.443 € (osnovni kapital je iznosio 960.000 € i neraspoređeni dobitak 36.443 €). Finansijskim planom je projektovano uvećanje vrijednosti kapitala, tako da iznosi:

- 1.146.311 € na kraju 2026. godine (osnovni kapital 960.000 €, akumulirani dobitak 36.443 € i rezultat tekućeg perioda 149.868 €),

- 1.373.125 € na kraju 2027. godine (osnovni kapital 960.000 €, akumulirani dobitak 186.311 € i rezultat tekućeg perioda 226.814 €),
- 1.702.880 € na kraju 2028. godine (osnovni kapital 960.000 €, akumulirani dobitak 413.125 € i rezultat tekućeg perioda 329.754 €).

Finansijskim planom je predviđeno da će Podnosilac zahtjeva biti likvidan u posmatranom trogodišnjem periodu, te da će se ukupni kapital mijenjati isključivo po osnovu ostvarenog pozitivnog poslovnog rezultata, dok će osnovni kapital ostati nepromijenjen budući da neće postojati potreba za dokapitalizacijom BELEN.

U okviru Finansijskog plana prikazana je i analiza osjetljivosti u slučaju promjene pretpostavki na kojima se zasnivaju projekcije rezultata poslovanja u 2026, 2027. i 2028 godini. U okviru ove analize posmatrane su promjene EBITDA i ukupnih novčanih tokova u odnosu na promjenu pretpostavki koje u najvećoj mjeri determinišu prihodnu stranu poslovanja, i to: promjena broja učesnika na berzanskom tržištu (± 2 i ± 4) i promjena volumena trgovine ($\pm 10\%$ i $\pm 20\%$). Analiza osjetljivosti je pokazala da će EBITDA i novčani tokovi biti pozitivni u sve tri godine u svakom scenariju promjene broja učesnika na tržištu i promjene volumena trgovine..

Prema navodima iz Finansijskog plana BELEN, osnov održivosti i pozitivnog poslovanja BELEN temeljen je na rastu poslovnih prihoda (prihodi od naknada za registraciju, prihodi od godišnjih članarina i prihodi ostvareni po osnovu ostvarenog volumena trgovine), i praksi dobrog privrednika koji posluje na efikasan način.

Nadalje se navodi da se počev od 2025. godine javljaju prihodi i rashodi koji nastaju kao rezultat dobijanja statusa NEMO i MCO, pri čemu u ove troškove spadaju: troškovi zarada, tj. utrošenog rada određenog broja zaposlenih na implementaciji i operativom radu u režimu povezanih tržišta; troškovi službenih putovanja; troškovi SDAC-a; troškovi amortizacije (troškovi implementacije softvera); finansijski rashodi. Određeni dio troškova koji nastaje kao trošak obavljanja MCO i NEMO funkcije u jedinstvenom dan-unaprijed i unutar dnevnom povezivanju finansijskim planom je predviđen da se nadoknadi u skladu sa CACM uredbom, odnosno u skladu sa Zakonom

U pogledu sredstava obezbjeđenja kojima BELEN ublažava rizik od neizvršenja finansijskih obaveza korisnika njegovih usluga, Pravilima kliringa i poravnanja BELEN propisano je da je svaki učesnik na berzanskom tržištu dužan da položi sredstva obezbjeđenja kao garant

ispunjavanja finansijskih obaveza i da obezbijedi da njihova vrijednost u svakom trenutku bude u skladu sa uslovima zahtjeva za sredstvom obezbjeđenja. Sredstvo obezbjeđenja je isključivo u obliku gotovine položene na depozitarnom računu nad kojim se u korist BELEN-a osniva založno pravo. Osnov za obračun sredstava obezbjeđenja je rizik neizvršavanja obaveza učesnika. Rizik neizvršavanja obaveza predstavlja potencijalni finansijski gubitak na štetu BELEN u slučaju da učesnik ne ispuni obaveze koje su nastale po osnovu zaključenih transakcija na BELEN-ovim tržištima. Sredstva obezbjeđenja koja su učesnici deponovali koriste se kao obezbjeđenje za sve obaveze učesnika prema BELEN koje proističu iz njegovih aktivnosti na pojedinom ili svakom BELEN-ovom tržištu. Sredstvom obezbjeđenja su obezbjeđene sve ugovorene i neugovorene obaveze koje mogu nastati za učesnike prema BELEN, uključujući dospjele iznose za proizvode, primjenjive naknade za trgovanje, zatezne kamate, kao i na obeštećenje koje je dugovano BELEN-u, uključujući ono koje proističe iz štete ili izdataka koji su nastali za BELEN usljed potraživanja trećih lica, PDV-a, carinskih ili prekograničnih naknada.

- e) Aneks 3 - Poslovni plan za 2026. godinu, kojim Podnosilac zahtjeva opisuje način na koji će obavljati poslove u vezi sa jedinstvenim dan-unaprijed i unutar dnevnim povezivanjem, kao i potrebne resurse za vršenje ovih aktivnosti, u skladu sa zahtjevima iz Pravilnika.

U predmetnom Poslovnom planu se navodi da je strateški cilj kompanije u 2026. godini nastavak aktivnosti usmjerenih na stvaranje uslova za povezivanje tržišta dan-unaprijed sa jedinstvenim evropskim tržištem (Single Day-Ahead Coupling – SDAC), kao i sa jedinstvenim evropskim unutar dnevnim tržištem (Single Intraday Coupling – SIDC), te da je BELEN sticanjem statusa NEMO u 2024. godini stekao i status posmatrača u ALL NEMO COMMITTEE, čime mu je omogućen pristup operativnim ugovorima neophodnim za proces tržišnog povezivanja, što za rezultat ima dodatno unapređenje profesionalizacije poslovanja i operativnih kapaciteta kompanije. Nadalje, navodi se da je status NEMO u Crnoj Gori BELEN-u omogućio i dobijanje statusa posmatrača u Market Coupling Steering Committee (MCSC) na nivou EU, 23.09.2024. godine, što je otvorilo mogućnost za dalje aktivnosti na povezivanju tržišta sa Italijom kroz Italian Borders Working Table (IBWT) i, preko njega, sa SDAC-om.

BELEN planira da u narednoj fazi strateškog razvoja (tokom 2026. godine), imajući u vidu isticanje ugovora sa pružaocima servisa u 2027. godini, pristupi izradi kompetitivnog poziva koji će omogućiti sprovođenje konkurentske procedure za izbor pružaoca servisa za tržište

dan-unaprijed, kao i za implementaciju i pokretanje unutardnevnog tržišta, u skladu sa planiranom dinamikom integracije obnovljivih izvora energije na tržište Crne Gore.

BELEN je opisao redovni operativni proces jedinstvenog dan-unaprijed povezivanja u skladu sa Planom za povezivanje tržišta (u daljem tekstu: MCO Plan) i u njemu je identifikovao koje aktivnosti će ovo društvo obavljati kao NEMO za dan-unaprijed tržište, a koje uključuju prikupljanje ulaznih podataka od učesnika na tržištu u skladu sa lokalnim propisima, verifikaciju i potvrdu preliminarnih rezultata algoritma i finansijsko poravnanje. BELEN je istakao da ovo društvo planira da delegira obavljanje MCO funkcije na NEMO-a pružaoca usluga, budući da BELEN nije suvlasnik algoritma za funkciju MCO, niti korisnik licence za MCO funkciju. Dakle, pružalac usluge (drugi NEMO) će izvršavati sve operativne korake MCO funkcije u ime i za račun BELEN-a. BELEN je naglasio da trenutno ima ugovor o pružanju usluga sa EPEX Spot-om za korišćenje algoritma EUPHEMIA (eng. *Pan-European Hybrid Electricity Market Integration Algorithm*) u izolovanom režimu, a da je plan da se pružanje ove usluge prilagodi radu u povezanom tržištu. Takođe, BELEN je dostavio dijagram toka redovnog operativnog procesa jedinstvenog dan-unaprijed povezivanja, kao i dijagram koji prikazuje koje aktivnosti u okviru dan-unaprijed povezivanja vrše učesnici na tržištu, individualni NEMO-i, NEMO-i u okviru MCO funkcije i operatori prenosnih sistema.

Po pitanju funkcije unutardnevnog povezivanja, BELEN je u skladu sa MCO Planom dao pregled glavnih modula i principa na kojima se zasniva operativni proces unutardnevnog povezivanja, koji se bazira na jedinstvenoj knjizi naloga formiranoj na osnovu podataka iz lokalnih sistema za trgovinu NEMO-a i podataka o raspoloživim prekozonskim kapacitetima. Takođe, BELEN je dostavio dijagram toka operativnog procesa unutardnevnog povezivanja na kojem je identifikovao koje aktivnosti će obavljati BELEN, a odnose se na prikupljanje ponuda učesnika putem Trading Solution-a. Sa druge strane, BELEN je naglasio da će mogućnost vršenja uloge centralne ugovorne strane zavisiti od buduće implementacije unutardnevnog tržišta i ugovornih odnosa sa pružaocima usluga. Slično kao za dan-unaprijed povezivanje, BELEN je naglasio da planira da delegira obavljanje MCO funkcije za unutardnevno tržište NEMO-u pružaocu usluge u skladu sa članom 81 CACM (Capacity Allocation and Congestion Management) regulative. Navedeno je da je u narednoj fazi strateškog razvoja kompanije, tačnije tokom 2026. godine, planirano da se pristupi izradi kompetitivnog poziva koji će omogućiti sprovođenje konkurentске procedure za izbor pružaoca servisa za tržište dan-unaprijed (imajući u vidu isticanje ugovora sa pružaocima

servisa u 2027. godini), kao i za implementaciju i pokretanje unutardnevnog tržišta, u skladu sa planiranom dinamikom integracije obnovljivih izvora energije na tržište Crne Gore.

U tački 1.3. Poslovnog plana, BELEN je prikazao i planiranu organizacionu šemu kojom će obezbijediti obavljanje funkcija za koje traži imenovanje. Naime, pored Kabineta izvršnog menadžmenta koji obuhvata tri radna mjesta: izvršni direktor, pravnik i administrativno-tehnički asistent i službenik za odnose sa javnošću; organizacionom šemom su obuhvaćena dva operativna sektora, i to: Sektor za razvoj i tehničko operativne poslove i Sektor za finansijsko operativne poslove. U ova dva sektora sistematizovano je ukupno šest radnih mjesta, i to po dva rukovodioca sektora, dva starija (senior) eksperta i dva mlađa (junior) eksperta.

Takođe je navedeno da je u BELEN organizovana i Kancelarija za nadzor tržišta, čiji detaljan opis aktivnosti i obaveza je definisan kroz Pravila ponašanja na tržištu, u sklopu berzanskih Pravila trgovanja, te da se ova kancelarija sastoji od dvočlane komisije koju čine po jedan zaposleni iz Sektora za razvoj i tehničko operativne poslove i Sektora za finansijsko operativne poslove.

U odnosu na informaciono-tehnološku (IT) opremljenost, u tački 3. Poslovnog plana, BELEN je opisao postojeću IT infrastrukturu i tehničke sisteme koji omogućavaju normalno funkcionisanje dan-unaprijed tržišta, kao i usluge koje obezbjeđuje kroz ugovor sa EPEX-SPOT-om i BSP SouthPool-om. Navedeno je da se kompletan tehnički sistem nalazi u fizičkom posjedu EPEX-SPOT, koji je jedan od vlasnika PCR-a i samog algoritma EUPHEMIA. EPEX-SPOT ima obavezu da održava hardverski i softverski sistem, a ugovorom se obavezao da će u Crnoj Gori pružati identičan nivo usluge kakav pruža na domaćem tržištu, tj. u Francuskoj, čime je zaključeno da je garantovana kompatibilnost sa SDAC. Dalje je navedeno da se podnošenje naloga za trgovanje od strane učesnika vrši direktno na EPEX-SPOT klijent-platforni koja je adaptirana kroz poseban modul za crnogorsko tržište. Ova platforma komunicira sa server-platfornom koja se nalazi kod EPEX-SPOT, te se u okviru zaštićenog sistema, interno vrši obrada primljenih naloga i kalkulacija marginalne cijene za svaku podnešenu ponudu, svakog prijavljenog učesnika. Rezultati aukcija se čuvaju na sigurnosnim serverima EPEX-SPOT-a koji se koriste za razmjenu podataka sa klijentima, putem klijent-platfornom. Sa strane BELEN-a, neophodan IT pristup je obezbijeđen putem lokalno implementiranih računarskih stanica, koje na svom sistemu imaju instaliran MEPX ETS klijent. Sa druge strane, rezultati sa ostvarenih aukcija se klirinški obrađuju kod BSP

SouthPool-a, na njihovim serverima i sa njihovim kliring softverom. Obradeni podaci se onda šalju BELEN-u putem BSP kliring softvera, kako bi se sprovedelo odgovarajuće poravnanje za aktivnosti koje su sprovedene na dan-unaprijed tržištu. Za finansijsko poravnanje i fakturisanje trgovane energije (u slučaju prodaje), odnosno izdavanja instrukcije za plaćanje (u slučaju kupovine), te u slučaju obje aktivnosti istog učesnika, izdavanje izjave o kompenzaciji uz odgovarajuću platnu instrukciju, BELEN koristi sopstveni knjigovodstveni softver. U Poslovnom planu je i istaknuto da je planirano povezivanje tržišta nametnulo potrebu za dodatnim softverskim rješenjima za implementaciju market coupling-a kao i prateći alat za kontrolu trgovanja.

Po pitanju unutardnevnog tržišta, kao što je već ranije navedeno, BELEN je istakao da je donio stratešku odluku da u narednom periodu ide u pravcu zakupa usluge i sistema, a sve u skladu sa standardima i tehnologijom koja je primjenjena na nivou jedinstvenog unutardnevnog tržišta SIDC. BELEN je naveo da će se na ovaj način kompletan tehnički sistem će se nalaziti u fizičkom posjedu pružaoca usluge, čime se će odgovornost po pitanju tehničkog održavanja i sajbersigurnosne zaštite prebacuje na pružaoca usluge.

Kada je su u pitanju budući ugovorni aranžmani sa drugim NEMO-ima i operatorima prenosnih sistema, BELEN je istakao najvažnije ugovore koje će biti u obavezi da zaključi kako bi učestvovao u jedinstvenom dan-unaprijed povezivanju (SDAC): ANCA (eng. *All NEMOs Cooperation Agreement*), ANDOA (eng. *All NEMOs Day-ahead Operational Agreement*) i DAOA (eng. *Day-ahead Operation Agreement*). Dalje je navedeno da BELEN planira da se pridruži jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed tržišta na crnogorsko-italijanskoj granici kroz regionalni projekat *Italian Broders Working Table (IBWT)*, čije će procedure u potpunosti određivati rad BELEN-a u upravljanju jedinstvenim povezivanjem dan-unaprijed tržišta, pa samim tim je istaknuta potreba zaključivanja ugovora IBWT DAOA, kojim bi bila regulisana prava i obaveze između OPS-ova i NEMO-a na crnogorsko-italijanskoj granici. Takođe, budući da BELEN planira da delegira MCO funkciju, navedena su i dva ugovora sa EPEX-SPOT-om i BSP SouthPool-om, za potebe zakupa platforme za uparivanje podune i potražnje i usluge kliringa.

Za saradnju u pogledu unutardnevnog povezivanja, BELEN je naveo da će, između ostalog, pored ANCA, morati da zaključi sljedeće ugovore: ANIDOA (eng. *All NEMOs Intraday Operational Agreement*), IDOA (eng. *Intraday Operation Agreement*), *Master Service Agreement XBID Solution* i *Master Framework Agreement on the Provision of Services*

Based on M7 Systems. Takođe, BELEN je naveo i da će osim navedenih ugovora potpisati ugovore sa CGES-om čiji će sadržaj obuhvatati definisanje operativnih zadataka na lokalnom nivou, a koji se odnose na jedinstveno povezivanje dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, kao i bilateralni ugovor o pokriću NEMO troškova spajanja tržišta.

f) Plan obuke za vršenje funkcija za koje Podnosilac zahtjeva traži imenovanje i za vršenje nadzora nad tržištem je dostavljen kao tačka 1.6 obrazloženja Zahtjeva BELEN. Predmetni plan obuke se odnosi na: nadležnosti u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta i nadzor nad tržištem električne energije, pri čemu se navodi da će obuke vršiti predstavnici evropskih berzi električne energije, BSP Southpool-a i EPEX SPOT-a. U toku 2026. godine planirane su obuke po sljedećim temama:

- pregled relevantnih zakona, propisa i smjernica koji se odnose na povezivanje tržišta električne energije;
- analiza strukture povezivanja tržišta, uključujući ulogu NEMO-a, ostalih učesnika na tržištu i njihove odgovornosti;
- upoznavanje sa tehničkim aspektima sistema za trgovinu električnom energijom i softverskim alatima korišćenim u funkciji NEMO-a;
- procesi proračuna cijena, alokacija kapaciteta i druge važne funkcije (pre-coupling, coupling, post-coupling);
- komunikacija sa učesnicima na tržištu, regulatornim tijelima i ostalim relevantnim stranama;
- rješavanje sporova;
- pregled relevantnih regulatornih okvira i propisa koji se odnose na nadzor tržišta električne energije;
- razumijevanje ovlašćenja i odgovornosti regulatornih tijela prilikom identifikacije zloupotreba na tržištu;
- korišćenje alata za nadzor tržišta i analiza podataka;
- sprovođenje inspekcije na tržištu električne energije radi provjere usklađenosti sa propisima (identifikacija zloupotreba i manipulacija na tržištu, insajderske informacije);
- vježbe za identifikaciju i rješavanje nepravilnosti i kršenja propisa;

- prikupljanje, analiza i izvještavanje podataka na tržištu električne energije; i
  - razumijevanje zahtjeva za izvještavanje regulatornim tijelima i drugim zainteresovanim stranama.
- g) Prilog 3 – Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji „Berze električne energije“ DOO Podgorica, broj 359/2024-2 od 11.10.2024. godine, kojim je propisano da su organi društva skupština društva, odbor direktora i izvršni direktor, dok unutrašnju organizaciju društva čine sljedeće organizacione jedinice: Kabinet izvršnog direktora, sa tri sistematizovana radna mjesta, i Sektor za razvoj i tehničko operativne poslove i Sektor za finansijsko operativne poslove, sa po tri sistematizovana radna mjesta.
- h) Aneks 4 - Dva ugovora o pružanju usluga, i to: Ugovor o pružanju usluga, zaključen sa EPEX SPOT SE, broj 112/2021-1 od 20.10.2021. godine i Ugovor o pružanju usluga za kliring i finansijsko poravnanje, zaključen sa BSP Energetska Borza doo, broj 112/2021-2 od 20.10.2021. godine. Predmet ugovora zaključenog sa EPEX SPOT SE, tj. usluge koje ove lice pruža BELEN odnose se na rad crnogorskog dan-unaprijed tržišta električne energije i obuhvataju: Fazu implementacije (implementaciju EPEX-ovog sistema trgovanja, izradu operativnih postupaka, podršku za obuku učesnika na berzi) i Operativnu fazu (menadžment usluge, usluge tržišnog poslovanja i systemske usluge). Predmet ugovora zaključenog sa BSP Energetska Borza doo je pružanje usluga kliringa i finansijskog poravnjanja od strane ovog lica za potrebe BELEN.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 1 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 1 Zakona.

Ispunjenost ovog uslova u skladu sa Zakonom se temelji na obezbjeđivanju odgovarajućih resursa ili „*obezbjeđivanju dokaza kojima se potvrđuje da će navedene resurse steći tokom razumnog pripremnog perioda prije preuzimanja svojih zadataka prava, obaveza i odgovornosti utvrđenih ovim zakonom*“. Kako u Crnoj Gori do sada nije realizovan nijedan projekat povezivanja tržišta, dostavljenom dokumentacijom BELEN potvrđuje da će se odgovarajući resursi za zajedničko, koordinisano i usklađeno sprovođenje jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, uključujući resurse neophodne za izvršenje funkcija

NEMO, finansijske resurse, potrebne informacione tehnologije, tehničku infrastrukturu i radne postupke, steći tokom razumnog pripremnog perioda prije preuzimanja zadataka, prava, obaveza i odgovornosti NEMO-a utvrđenih Zakonom. Naime, finansijski izvještaji za prethodne dvije godine svjedoče o pozitivnom rezultatu poslovanja. Podnosioca zahtjeva nakon uspostavljanja dan-unaprijed tržišta u Crnoj Gori, dok je Finansijskim planom za period 2026-2028. godina projektovan nastavak pozitivnog poslovanja, kroz efikasno finansijsko upravljanje i pokrivanje troškova poslovanja prihodima po osnovu članarina i naknada. Pravna sigurnost u pogledu pokrivanja troškova koji nastaju prilikom vršenja MCO i NEMO funkcije u jedinstvenom dan-unaprijed i unutardnevnom povezivanju kroz odgovarajuće regulatorne mehanizme obezbijedena je Zakonom, dok je ublažavanje rizika od neizvršenja finansijskih obaveza učesnika na berzanskom tržištu obezbijedeno kroz primjenu Pravila kliringa i poravnanja. Nadalje, Poslovnim planom je opisano na koji način će Podnosilac zahtjeva obezbijediti ljudske i tehničke resurse potrebne za obavljanje poslova jedinstvenog dan-unaprijed i unutardnevnog povezivanja.

Takođe, ističemo da je BELEN dužan da organizacionu strukturu i interna akta koja uređuju način organizovanja i poslovanja društva, uključujući i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, broj 359/2024-2 od 11.10.2024. godine, usaglasi sa Zakonom o privrednim društvima („Službeni list CG”, br. 090/25, 121/25, 44/) do 15. juna 2026. godine.

II. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 2 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: *„je u mogućnosti da obezbijedi učesnicima na tržištu otvoren pristup informacijama u vezi sa nadležnostima NEMO-a, njegovim pravima, obavezama i odgovornostima, utvrđenih ovim zakonom”.*

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja dokument koji sadrži sljedeće informacije:

- *opis na koji način će se učesnicima na tržištu obezbijediti otvoren pristup informacijama u vezi sa obavezama, odgovornostima i nadležnostima NEMO, kao i podacima koji treba da budu dostupni učesnicima na tržištu,*
- *opis upravljanja nepredviđenim situacijama u cilju osiguravanja dostupnosti informacija (rezervni komunikacioni kanali koji će se koristiti u slučaju nedostupnosti primarnih kanala).*

Podnosilac zahtjeva je u okviru tačke 2.1 obrazloženja Zahtjeva BELEN opisao na koji način će učesnicima na tržištu obezbjediti otvoren pristup informacijama u vezi sa obavezama, odgovornostima i nadležnostima NEMO, kao i podacima koji treba da budu dostupni učesnicima na tržištu. Naime, BELEN navodi da će na svojoj internet stranici kreirati novi list koji će učesnicima na tržištu omogućiti uvid u metodologije, pravila i planove koji uređuju obavljanje funkcija NEMO-a u okviru jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja, kao što su: metodologija za algoritam, MCO plan, Usaglašene maksimalne i minimalne klirinške cijene koje će se primjenjivati u svim zonama trgovanja koje učestvuju u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, Metodologija u slučaju nepredviđenih situacija (Fallback methodology), Proizvodi koji se mogu uzeti u obzir u jedinstvenom povezivanju dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, itd. Takođe, u dijelu obezbjeđivanja pristupa podacima koji treba da budu dostupni učesnicima na tržištu, BELEN je opisao na koji način učesnici na tržištu pristupaju MATS platformi (Multiple Auction Trading System), koja služi za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu. BELEN je dalje naveo da je pristup platformi omogućen svim učesnicima preko korisničkog imena i lozinke, dok se uputstvo za instalaciju i upotrebu platforme nalazi na internet stranici BELEN-a, pri čemu je i dao detaljan opis načina prikazivanja rezultata trgovanja. Pored navedenog, istaknuto je da se ukupni rezultati trgovine na dan-unaprijed tržištu objavljuju svakodnevno na internet stranici BELEN-a, a da je učesnicima na taj način omogućen grafički i tabelarni pregled postignutih cijena i količina za svaki sat, kao i preuzimanje excel dokumenta koji sadrži iste.

Po pitanju unutar dnevnog tržišta, BELEN navodi da će nakon njegove implementacije učesnicima biti omogućen pristup platformi M7 na kojoj će moći da prate sve informacije o zaključenim transakcijama. Kao i za slučaj dan-unaprijed tržišta, navedeno je da će učesnici moći da prate rezultate trgovanja i na internet stranici BELEN-a. Za objave rezultata sa unutar dnevnog tržišta na sajtu BELEN-a biće kreirana posebna kartica u dijelu Tržišne informacije.

Takođe, tačkom 2.2 obrazloženja Zahtjeva BELEN je opisao način upravljanja nepredviđenim situacijama u cilju osiguravanja dostupnosti informacija, tj. opisan je način korišćenja rezervnih komunikacionih kanala. S tim u vezi, BELEN navodi da će u slučaju da dođe do prekida u povezivanju dan-unaprijed ili unutar dnevnog tržišta električne energije o tome obavještavati učesnike na tržištu putem tržišnih poruka, kao i putem automatskih obavještenja na internet stranici BELEN koja će sadržati razlog i dalje postupke koje je potrebno pratiti, a koja će se

takođe slati učesnicima na tržištu. Nadalje je navedeno da ako automatizovani proces otpremanja datoteka ne bude funkcionisao, supervizor trgovanja će imati mogućnost da ručno otpremi datoteke sa rezultatima trgovanja na platformu, pri čemu će ovo lice takođe moći da unese obavještenja učesnicima na tržištu, u vezi sa uticajem na izvršenje povezivanja dan-unaprijed, u interfejs za uređivanje internet stranice. Pored navedenog, BELEN ističe da će se sve poruke e-pošte slati sa primarne adrese marketops@ops.belen-spot.me, a da će biti obezbijedena i rezervna e-mail adresa čiji će rad biti potpuno odvojen od primarne adrese, kako bi se obezbijedila redundantnost u slučaju problema u radu primarne adrese. BELEN je naveo da će slanje obavještenja preko obje adrese e-pošte biti automatizovano, a da će ručno slanje biti dostupno u slučaju da automatizovano slanje ne funkcioniše.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 2 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 2 Zakona.

III. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 3 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: *„je efikasan u pogledu troškova jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja tržišta, te u okviru svog internog računovodstva vodi zasebno računovodstvo za funkcije operatora tržišnog povezivanja i druge aktivnosti radi sprečavanja unakrsnog subvencionisanja“.*

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) izjavu da će podnosilac zahtjeva poslovati na troškovno efikasan način u pogledu jedinstvenog dan-unaprijed i/ili unutar dnevnog povezivanja;*
- b) računovodstvene politike kojima se definiše način odvojenog evidentiranja računovodstvenih kategorija, odnosno analitička konta za funkcije nominovanog operatora tržišta (dan-unaprijed i/ili unutar dnevno tržište), operatora tržišnog povezivanja (dan-unaprijed i/ili unutar dnevno tržište) i druge aktivnosti radi sprečavanja unakrsnog subvencionisanja.*

Podnosilac zahtjeva je, kao Prilog 4, dostavio izjavu od 30.03.2026. godine, potpisanu od strane ovlaštenog lica, kojom u pogledu jedinstvenog dan-unaprijed i unutar dnevnog povezivanja tržišta električne energije potvrđuje da: je BELEN upoznat sa značajem troškovne efikasnosti u poslovanju; će BELEN poslovati na način što je moguće više usmjeren na smanjenje troškova i optimizaciju resursa; će BELEN preduzeti sve razumne korake kako bi identifikovao i primijenio troškovno efikasne strategije i prakse koje doprinose efikasnom upravljanju; će BELEN kontinuirano procjenjivati svoje poslovanje i tražiti načine za poboljšanje troškovne efikasnosti; će BELEN poštovati sve relevantne propise, standarde i procedure, kao i sve druge primjenljive zakonske obaveze.

Uvidom u Pravilnik o računovodstvu i računovodstvenim politikama, broj 75/2024-2 od 27.02.2024. godine, koji je dostavljen kao Prilog 5, zaključuje se da je Podnosilac zahtjeva propisao procedure i postupke koje omogućavaju odvojeno evidentiranje računovodstvenih kategorija, odnosno analitičkih konta za funkcije nominovanog operatora tržišta (dan-unaprijed i unutar dnevno tržište), operatora tržišnog povezivanja (dan-unaprijed i unutar dnevno tržište) i sprečavanje unakrsnog subvencionisanja. Naime, u cilju definisanja odvojenog evidentiranja računovodstvenih kategorija, BELEN će kreirati posebna analitička konta za svaku zasebnu funkciju, odnosno aktivnosti i promjene koje proizilaze iz njih.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 3 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 3 Zakona.

IV. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 4 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: *„je u odgovarajućoj mjeri poslovno odvojen od drugih učesnika na tržištu“.*

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

a) dokument koji sadrži informacije o:

- *vlasničkoj strukturi podnosioca zahtjeva, povezanim licima, njihovom učešću na tržištu i pravima odlučivanja u podnosiocu zahtjeva,*
- *drugim djelatnostima podnosioca zahtjeva pored usluga dan-unaprijed i unutarodnevnog trgovanja,*
- *načinu na koji se obezbjeđuje poslovna odvojenost i čuvanje povjerljivih podataka;*

b) interna akta podnosioca zahtjeva kojima se uređuju prava i postupak odlučivanja, pristup informacijama, zaštita povjerljivih informacija, čuvanje poslovnih tajni, dužnost pažnje lica sa posebnim dužnostima prema podnosiocu zahtjeva, upravljanje ličnim i interesima povezanih lica, prevencija, identifikacija i upravljanje sukobima interesa (statut, etički kodeks, pravilnik o čuvanju poslovne tajne i dr.).

Podnosilac zahtjeva je u okviru tačke 4. obrazloženja Zahtjeva BELEN dostavio informacije o: vlasničkoj strukturi, povezanim licima, njihovom učešću na tržištu i pravima odlučivanja u Podnosiocu zahtjeva, drugim djelatnostima Podnosioca zahtjeva i načinu na koji se obezbjeđuje poslovna odvojenost i čuvanje povjerljivih podataka, dok su kao Prilog 6 dostavljena sljedeća akta: Statut „Berze električne energije” DOO, broj 21/2025-3 od 23.01.2025. godine; Etički kodeks „Berze električne energije” DOO, broj 74/2024-2 od 27.02.2024. godine; Pravilnik o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, broj 73/2024-2 od 27.02.2024. godine; Plan integriteta „Berze električne energije” DOO, broj 286/2025 od 31.10.2025. godine.

Podnosilac zahtjeva je organizovan kao društvo sa ograničenom odgovornošću, čiji su osnivači „Elektroprivreda Crne Gore” AD Nikšić („EPCG”) sa 40.6% vlasničkog udjela, „Crnogorski elektroprenosni sistem” AD Podgorica („CGES”) sa 40.6% vlasničkog udjela i „Crnogorski operator tržišta električne energije” („COTEE”) sa 18.8% vlasničkog udjela. Od osnivačkih društava, COTEE je u 100% vlasništvu države Crne Gore, EPCG u većinskom vlasništvu države Crne Gore koja posjeduje 88,12% akcijskog kapitala, dok najznačajniju vlasničku strukturu akcijskog kapitala u CGES čine: država Crna Gora – 55,00%; Terna Rete Elettrica Nazionale S.p.A – 22,09%; Elektromreža Srbije AD Beograd – 15%; fizička lica 6,69%.

Podnosilac zahtjeva navodi da su sva tri osnivača registrovani kao učesnici na berzanskom tržištu, te da su potpisali ugovore o registraciji, u skladu sa pravilima BELEN-a koja se primjenjuju na sve učesnike na tržištu, čime su osnivači stekli isti obim prava i obaveza kao i svi drugi učesnici. Dalje se navodi da su, kako bi se obezbijedio ravnopravan tretman svih učesnika

i spriječila nekorektna prednost osnivača u odnosu na ostale učesnike na tržištu, u Statutu društva propisane odredbe koje limitiraju prava odlučivanja osnivača, sa ciljem obezbjeđivanja ravnopravnih uslova za sve učesnike na tržištu. Tako je članom 5 stav 4 Statuta propisano da: „(...) društvo vrši povjerene funkcije propisane zakonima kojima se uređuje obavljanje energetskih djelatnosti, prekogranična razmjena električne energije i nadzor nad veleprodajnim tržištem električne energije na zakonit način, bez uticaja osnivača i ne vodeći se interesima osnivača prilikom obavljanja djelatnosti i vršenja zakonima propisanih funkcija, a prije svega prilikom pružanja usluge uparivanja ponude i potražnje na berzanskom tržištu električne energije u Crnoj Gori, u skladu sa pravilima koje donosi.“

Dodatno, članom 22 stav 3 Statuta je propisano da Odbor direktora, odnosno članovi Odbora direktora vrše povjerene funkcije profesionalno i nezavisno, u interesu društva koje zastupaju, bez uticaja od strane osnivača, dok je članom 25 stav 1 Statuta propisano da je član Odbora direktora dužan da tokom obavljanja funkcije postupa u skladu sa pažnjom dobrog privrednika, savjesno i u najboljem interesu društva, sa posebnim dužnostima prema društvu i sa posebnom dužnošću pažnje u skladu sa zakonom, uz obavezu prijavljivanja ličnog interesa, izbjegavanja sukoba interesa, čuvanja poslovne tajne i drugih komercijalno povjerljivih informacija i podataka i poštovanja zabrane konkurencije u skladu sa zakonom, pridržavajući se i drugih obaveza propisanih zakonom i Statutom.

Nadalje, u pogledu načina obezbjeđenja poslovne odvojenosti od osnivača Podnosilac zahtjeva ističe da je članom 23 Statuta propisano, između ostalog, da član Odbora direktora ne može biti:

„5) lice koje na bilo koji način posredno ili neposredno ima vlasnički interes u bilo kojem od učesnika na berzanskom tržištu električne energije;

6) lice koje je član organa upravljanja u jednom od osnivačkih društava, odnosno član organa upravljanja u EPCG-u, CGES-u ili COTEE-u;

7) lice koje je u osnivačkim društvima, odnosno u EPCG-a, CGES-u i COTEE-u angažovano na poslovima vezanim sa trgovinom na berzanskom tržištu električne energije.“

Takođe, u prilog argumentaciji poslovne odvojenosti se navodi da je, kako bi se realizovala nepristrasnost u donošenju odluka koje se tiču prava i obaveza osnivača, kao učesnika na berzanskom tržištu električne energije, u članu 29 st. 4 i 5 Statuta propisano da:

„(4) Kada se na sjednici Odbora direktora odlučuje o pravima i obavezama osnivača, kao učesnika na berzanskom tržištu električne energije u Crnoj Gori, član Odbora direktora koji je imenovan ili predložen od strane osnivača o čijim se pravima i obavezama kao učesnika odlučuje će se izuzeti i uzdržati od glasanja.

(5) U slučajevima iz stava 4 ovog člana, o pravima i obavezama osnivača kao učesnika na berzanskom tržištu električne energije odlučivaće se u okviru posebnih tačaka kako bi se obezbijedio kvorum za punovažno odlučivanje Odbora direktora.“

Kada je u pitanju čuvanje povjerljivih podataka, Podnosilac zahtjeva ističe da je ovo pitanje definisano Statutom i Pravilnikom o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka. Tako je članom 38 stav 2 Statuta propisan osnov za detaljnije uređenje ove materije posebnim aktom društva, na osnovu kojeg je donesen pomenuti pravilnik. Stavom 3 ovog člana Statuta je propisano da osnivači društva ne mogu ostvariti pristup poslovnoj tajni i komercijalno osjetljivoj informaciji, osim aktima i dokumentima u skladu sa članom 304 Zakona o privrednim društvima („Službeni list CG”, br. 65/20, 146/21 i 4/24).

Nadalje, Pravilnikom o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka je na detaljniji način regulisana ova materija na nivou društva. Između ostalog, članom 6 ovog pravilnika je propisano šta se to smatra poslovnom tajnom i komercijalno osjetljivom informacijom:

„Poslovnom tajnom smatra se svaki dokument, odnosno podatak zabilježen u pisanoj, elektronskoj ili nekoj drugoj formi u vezi sa poslovanjem Društva u pogledu koga ne postoji zakonska obaveza objavljivanja, a čije bi saopštavanje trećim licima zbog značaja dokumenata, odnosno podataka, moglo prouzrokovati znatnu štetu ili bitno ugroziti kako Društvo, tako i bilo koje treće lice, a naročito:

- 1. Informacije o licima koja trguju u ime određenog učesnika, neophodne za kreiranje korisničkih naloga na platformi za dan unaprijed tržište;*
- 2. Korisnička imena i lozinke učesnika za platformu za dan unaprijed tržište, dostavljeni od strane pružaoca usluga neophodnih za vođenje tržišta dan-unaprijed.*

Drugim komercijalno povjerljivim informacijama i podacima smatraju se povjerljive informacije i podaci čijim bi se objavljivanjem ili saopštavanjem mogla stvoriti neopravdana komercijalna prednost na tržištu ili nanijeti šteta energetskim subjektima, korisnicima i potrošačima, pravnim ili fizičkim licima, a naročito:

- 1. Podaci koji čine ponudu za kupovinu i/ili prodaju učesnika, odnosno cijenu i/ili količinu kojom se učestvuje u dnevnim aukcijama na tržištu dan-unaprijed;*
- 2. Podaci koji čine ponudu za kupovinu i/ili prodaju učesnika, odnosno cijenu i/ili količinu kojom se učestvuje na aukcijama dugoročnog tržišta, a nisu objavljene prilikom poziva koji je objavljen putem internet stranice društva."*

Dodatno, čl. 12, 13 i 14 Pravilnika o poslovnoj tajni propisano je koja lica u društvu mogu saopštavati poslovne tajne i komercijalno osjetljive informacije, način vođenja evidencije o objelodanim podacima, kao i obaveza zaposlenih na „službeno ćutanje“.

Podnosilac zahtjeva takođe ističe da je donio i Etički kodeks „*koji je imao za cilj poštovanje i očuvanje osnovnih načela berzanskog poslovanja kao što su anonimnost, ravnopravnost i nediskriminacija prema svim učesnicima, kako bi se postiglo jačanje povjerenja svih institucija u funkcionisanje BELEN-a.*“

U dijelu koji se odnosi na druge djelatnosti pored usluga dan-unaprijed i unutarodnevnih trgovina, Podnosilac zahtjeva ističe da se bavi i organizovanjem aukcija za nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu, koje se sprovode na osnovu Pravila dugoročne trgovine, dok je postupak sprovođenja ovih aukcija detaljnije objašnjen u tački 4.1.2. obrazloženja Zahtjeva BELEN.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 4 Zakona.

Iz dostavljene dokumentacije i obrazloženja zaključuje se da je Podnosilac zahtjeva povezano lice sa određenim učesnicima na tržištu, i to sa – CGES, COTEE i EPCG. CGES je regulisani energetska subjekat, čija su prava i obaveze po pitanju tržišta električne energije i prenosa detaljno uređena Zakonom i Zakonom o energetici („Službeni list CG“, br. 28/25 i 3/26), uključujući i obavezu saradnje sa NEMO, pri čemu ovo društvo, u skladu sa članom 86 st 3 i 5 Zakona o energetici, ne može da vrši kupovinu odnosno prodaju električne energije, osim u slučaju nabavke pomoćnih usluga, odnosno kupovine električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu koja se kupuje na berzanskom tržištu električne energije. COTEE je takođe regulisani subjekat koji ne vrši transakcije na berzanskom tržištu električne energije. S druge strane, EPCG svakodnevno obavlja transakcije na crnogorskom berzanskom tržištu i predstavlja glavnog održavatelja tržišta (tzv. „market maker“), što je za početni period rada dan-

unaprijed tržišta od izuzetne važnosti za dalji razvoj tržišta i njegovu funkcionalnost i likvidnost, pogotovo imajući u vidu veličinu crnogorskog tržišta.

Polazeći od obaveze obezbjeđenja nediskriminatornog tretmana svih učesnika na berzanskom tržištu, a imajući u vidu trenutnu vlasničku strukturu, Podnosilac zahtjeva je u svojim aktima, prevashodno u Statutu, kao najvišem internom pravnom aktu društva i Pravilniku o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, propisao odredbe koje omogućavaju osiguranje njegove funkcionalne nezavisnosti u odnosu na osnivače i ograničavaju uticaj osnivača u pogledu djelatnosti koje Podnosilac zahtjeva vrši u skladu sa zakonima kojima se uređuju energetske djelatnosti, indentifikuju i sprečavaju pojave sukoba interesa i obaveze organa upravljanja u društvu u ovom pogledu, uređuju čuvanje i upravljanje poslovnim tajnama i komercijalno osjetljivim informacijama sa kojima društvo raspolaže, itd.

Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, uz pretpostavku ispunjenosti uslova iz člana 23 tač. 6 i 7 Statuta, koju Ministarstvo može potvrditi u postupku utvrđivanja ispunjenosti uslova za imenovanje BELEN za NEMO u skladu sa Zakonom, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva u trenutku dostavljanja Zahtjeva BELEN ispunjava minimalne uslove da je u *„odgovarajućoj mjeri poslovno odvojen od drugih učesnika na tržištu“*. U slučaju imenovanja BELEN za NEMO, ispunjavanje uslova iz člana 76 stav 1 tačka 4 Zakona na gore navedeni način zahtjeva vršenje kontinuiranog nadzora nad ispunjavanjem ovog uslova, što uključuje i davanje saglasnosti Vlade na promjenu vlasničke strukture NEMO (član 76 stav 3 Zakona), pri čemu, u skladu sa članom 77 Zakona, nadzor nad ispunjavanjem uslova iz člana 76 Zakona od strane NEMO-a vrši Ministarstvo. U cilju obezbjeđenja poslovne odvojenosti NEMO-a od drugih učesnika na tržištu po uzoru na preovlađujuću evropsku praksu u kojoj su operatori prenosnih sistema električne energije vlasnici NEMO-a, preporučuje se izmjena vlasničke strukture Podnosioca zahtjeva u kojoj bi se umanjio vlasnički udio EPCG.

Pored navedenog, ističemo da je BELEN dužan da organizacionu strukturu i interna akta koja uređuju način organizovanja i poslovanja društva usaglasi sa Zakonom o privrednim društvima („Službeni list CG“, br. 090/25, 121/25, 44/) do 15. juna 2026. godine. Stoga je potrebno, u slučaju imenovanja BELEN za NEMO do navedenog datuma, izvršiti naknadni nadzor u pogledu kontrole ispunjenosti uslova iz ove tačke Zakona, kako bi se osiguralo da i nova interna akta BELEN propisuju minimum isti nivo *„poslovne odvojenosti od drugih učesnika na tržištu“* koji su osnivači društva i zaštite procesa donošenja odluka vezanih za berzansko tržište električne energije.

V. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 5 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: „*ne koristi naknade za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu za finansiranje svojih dan-unaprijed ili unutar dnevnih aktivnosti u drugim zemljama*“.

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja *izjavu da neće koristiti naknade za trgovanje na dan-unaprijed i/ili unutar dnevnom tržištu za finansiranje svojih dan-unaprijed ili unutar dnevnih aktivnosti u drugim zemljama*.

Podnosilac zahtjeva je, kao Prilog 7, dostavio izjavu od 30.03.2026. godine potpisanu od strane ovlašćenog lica, kojom se potvrđuje: razumijevanje važnosti poštovanja pravila i propisa tržišta električne energije, uključujući pravila o naknadama za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu; da BELEN neće koristiti naknade za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu za finansiranje svojih aktivnosti na drugim tržištima električne energije, bilo u Crnoj Gori ili u drugim zemljama; da će BELEN koristiti naknade za trgovanje isključivo u skladu sa njihovom namjenom, uključujući pokriće troškova operativnih aktivnosti, infrastrukture i drugih relevantnih troškova povezanih sa organizovanjem dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta; da će BELEN poštovati sve relevantne zakone, propise i etičke standarde u vezi sa upotrebom naknada za trgovanje na dan-unaprijed i unutar dnevnom tržištu, kao i sve druge primjenljive obaveze.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 5 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 5 Zakona.

VI. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 6 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: „*obezbjeduje nediskriminatoran tretman učesnika na tržištu*“.

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) *dokument u kojem je opisano na koji način je garantovan nediskriminatorni tretman učesnika na tržištu;*
- b) *akte podnosioca zahtjeva kojima je uređen nediskriminatorni tretman učesnika na tržištu.*

Podnosilac zahtjeva je u tački 6.1. obrazloženja Zahtjeva BELEN opisao način na koji garantuje nediskriminatorni tretman učesnika na tržištu. Naime, Podnosilac zahtjeva navodi da je jedan od osnovnih postulata berzanskog tržišta jednak i nediskriminatoran tretman svakog učesnika po bilo kom osnovu, počev od procesa registracije na berzanskom tržištu, na šta upućuje i član 3 stav 1 Pravila trgovanja – Opšti uslovi:

„Pravna lica koja žele da trguju na pojedinom ili na svim BELEN-ovim tržištima, prije samog početka Trgovanja na bilo kom BELEN-ovom tržištu u obavezi su:

- a) *da ispune zakonski propisane uslove za učestvovanje na BELEN-ovim tržištima:*
  - i) *da se registruju kod Operatora tržišta kao učesnik na tržištu električne energije;*
  - ii) *da potpišu ugovor o balansnoj odgovornosti sa Operatorom tržišta i Operatorom prenosnog sistema;*
- b) *da se registruju i potpišu Ugovor o registraciji sa BELEN-om i ispune neophodne obaveze koje proističu iz istog.“*

Dalje se navodi da su formularni Ugovor o registraciji i Ugovor o direktnom korišćenju depozita javno dostupni na BELEN-ovoj internet stranici i propisuju jednake uslove za sve učesnike. Podnosilac zahtjeva navodi da se proces registracije okončava nakon što učesnik uplati neophodne naknade za registraciju, godišnju članarinu i tehničko održavanje, koje su propisane dokumentom Iznos naknada i koje se primjenjuju jednako za sve učesnike. Po uplati pomenutih naknada, učesnik dobija potvrdu o upisu u registar učesnika na berzanskom tržištu, prema članu 3 stav 4 Pravilnika o vođenju registra učesnika.

Podnosilac zahtjeva takođe navodi da u skladu sa članom 2 stav 1 Pravila dan-unaprijed tržišta, svaki učesnik dobija po dva korisnička naloga za pristup elektronskoj platformi, čime su obezbjeđeni jednaki uslovi za obavljanje trgovine na dan-unaprijed tržištu, a da osim toga svaki učesnik ima uvid u dnevne rezultate trgovine u roku propisanom članom 2 stav 4 Specifikacije proizvoda. U dijelu dugoročnog tržišta, član 2 Pravila dugoročne trgovine propisuje način obavljanja trgovine na ovom tržištu, kao i da BELEN svojim aktivnostima garantuje transparentan, pošten i nediskriminatoran proces trgovine svim učesnicima.

Nadalje, Podnosilac zahtjeva ističe da Pravila kliringa i poravnanja sadrže odredbe koje se primjenjuju na transakcije koje učesnici zaključuju u procesu trgovine na jednom ili oba segmenta tržišta, dok se Pravila ponašanja na tržištu, koja su takođe istaknuta na BELEN-ovoj internet stranici, primjenjuju na sve učesnike na berzanskom tržištu i sadrže odredbe koje za cilj imaju sprečavanje i detektovanje kršenja pravila od strane bilo kog učesnika, kako bi se na tržištu poslovalo na pošten, nediskriminatoran i transparentan način.

Kao dokaz datim objašnjenjima nediskriminatornog tretmana učesnika na tržištu Podnosilac zahtjeva je, kao Prilog 8, dostavio sljedeća akta: Pravila trgovanja – opšti uslovi; Pravila dan unaprijed tržišta; Pravila dugoročne trgovine; Specifikacija proizvoda; Pravila kliringa i poravnanja; Pravila ponašanja na tržištu; Iznos naknada; Pravilnik o vođenju registra učesnika; Ugovor o registraciji i Aneks 1 – Izbor BELEN-ovih tržišta i ovlašćenja; Ugovor o direktnom korišćenju depozita.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 6 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 6 Zakona.

Pored navedenog, ističemo da je članom 76 stav 4 Zakona propisana dužnost vlasnika pravnog lica koje je imenovano za NEMO, a samim tim posredno i NEMO, da obezbijede nediskriminatoran tretman svih učesnika na tržištu.

VII. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 7 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: „*ima uspostavljene odgovarajuće mehanizme za nadzor tržišta*“.

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) dokument u kojem je opisan način vršenja nadzora nad tržištem, čuvanje podataka, identifikacija zloupotreba na tržištu i saradnja sa nadležnim organima;*
- b) akt kojim je propisan način vršenja nadzora nad tržištem, čuvanje podataka, identifikacija zloupotreba na tržištu i saradnja sa nadležnim organima;*

c) dokument koji sadrži podatke o licu/ima ovlašćenom/im za nadzor nad tržištem (kontakt podaci i podaci o radnom mjestu koje to lice pokriva u aktu o sistematizaciji).

Podnosilac zahtjeva navodi, u tački 7. obrazloženja Zahtjeva BELEN, da je pitanje nadzora nad tržištem prevashodno uređeno Pravilima ponašanja na tržištu, kojim je, u članu 1 stav 2 propisano da ova pravila imaju za cilj sprečavanje i detektovanje kršenja pravila od strane Učesnika na BELEN-ovim tržištima, kako bi se na tržištu poslovalo na pošten, nediskriminatoran i transparentan način. Ovim pravilima su propisani uslovi dobrog poslovnog ponašanja, dužnost pružanja informacija BELEN-u, objava informacija u vezi istraga, posljedice kršenja ovih pravila i postupci za istragu kršenja i disciplinski postupak. Naime, član 4 Pravila ponašanja na tržištu daje mogućnost BELEN-u da u bilo kom trenutku može zatražiti informacije od učesnika koje smatra relevantnim u kontekstu sprovođenja nadzora nad berzanskim tržištem, ili istrage o navodnom kršenju ovih pravila, dok čl. 6 i 7 ovih pravila predviđaju djelovanje BELEN-a u slučaju utvrđenog kršenja pravila od strane učesnika.

Takođe, članom 15 Pravila trgovanja – Opšti uslovi je propisano da su učesnici dužni da postupaju u skladu sa Pravilima ponašanja na tržištu, a da će svako suprotno ponašanje biti sankcionisano u skladu sa ovim pravilima. Dodatno, Podnosilac zahtjeva ističe da je na osnovu člana 1 stav 5 Pravila ponašanja na tržištu i člana 31 stav 1 tačka 11 Statuta donesena Odluka o formiranju Kancelarije za nadzor tržišta, broj 131-2/2020 od 10.11.2020. godine, koja je dostavljena kao Prilog 10. Kancelarija za nadzor tržišta funkcioniše u dvočlanom sastavu i odgovorna za sprovođenje nadzora berzanskog tržišta u skladu sa Pravilima ponašanja na tržištu, predstavlja glavni kontakt između BELEN-a i relevantnih nadležnih tijela i od nje polaze sve inicijative ka nadležnim tijelima koje se odnose na rezultate procesa nadzora berzanskog tržišta.

U pogledu čuvanja podataka Podnosilac zahtjeva ističe da je ovo pitanje utvrđeno Pravilnikom o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, kojim se propisuju mjere obezbjeđenja i zaštite dokumenata i podataka označenih poslovnom tajnom ili drugim komercijalno povjerljivim informacijama i podacima, način rukovanja tim dokumentima ili informacijama i podacima, njihova zaštita i čuvanje, neovlašćeno korišćenje ili otkrivanje poslovne tajne ili drugih komercijalno povjerljivih informacija i podataka, kao i odgovornost za neovlašćeno otkrivanje poslovne tajne ili drugih komercijalno povjerljivih informacija i podataka.

Kao dokaze koji idu u prilog obrazloženju o uspostavljenom mehanizmu za nadzor tržišta, Podnosilac zahtjeva je, pored prethodno navedene Odluke o formiranju Kancelarije za nadzor tržišta, dostavio, kao Prilog 9 i pomenuta Pravila ponašanja na tržištu, Pravilnik o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka i Pravilnik o vođenju registra učesnika.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 7 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 7 Zakona.

VIII. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 8 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: *„ima zaključene odgovarajuće sporazume o transparentnosti i povjerljivosti sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije“.*

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) dokument koji sadrži opis na koji način je obezbijedena transparentnost i povjerljivost podataka;*
- b) spisak zaključenih ugovora sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije kojima se, između ostalog, uređuje transparentnost i povjerljivost, uz primjer formularnog ugovora;*
- c) akt podnosioca zahtjeva kojim se uređuje transparentnost na tržištu.*

Kao dokaz ispunjavanju ovog uslova Podnosilac zahtjeva je, kao Prilog 8 i 12, dostavio sljedeća akta: Zahtjev za registraciju; Pravila trgovanja – opšti uslovi; Pravila dan unaprijed tržišta; Pravila dugoročne trgovine; Specifikacija proizvoda; Pravila kliringa i poravnanja; Pravila ponašanja na tržištu; Iznos naknada; Pravilnik o vođenju registra učesnika; Ugovor o registraciji i Aneks 1 – Izbor BELEN-ovih tržišta i ovlašćenja; Ugovor o direktnom korišćenju depozita.

Podnosilac zahtjeva navodi da je usvajanjem navedenih dokumenata obezbijedio transparentnost svog poslovanja u odnosu na učesnike na tržištu i druge zainteresovane strane,

kao i transparentnost na berzanskom tržištu Crne Gore kojim upravlja, te da su ugovori i obrasci, koje svaki potencijalni učesnik mora ispuniti i potpisati kako bi pristupio berzanskom tržištu, javno dostupni i jednaki za sve učesnike. Takođe se navodi da, u skladu sa članom 22 Pravila trgovanja – Opšti uslovi, BELEN ima pravo da donese izmjene i dopune pravila trgovanja, a da je transparentnost obezbjeđenja na način da se učesnici na berzanskom tržištu, prema ovom članu Opštih uslova, blagovremeno obavještavaju o svakoj izmjeni i dopuni pravila koja regulišu učešće učesnika na berzanskom tržištu, najmanje pet radnih dana prije stupanja izmjena i dopuna na snagu. Svaki učesnik ima pravo da, ukoliko nije saglasan sa predloženim izmjenama i dopunama, u roku od pet radnih dana od objavljivanja izmjena i dopuna pravila trgovanja raskine Ugovor o registraciji.

Dodatno, Podnosilac zahtjeva ističe da se transparentnost obezbjeđuje i na način što BELEN na svojoj internet stranici objavljuje sve relevantne informacije vezane za tržište, kao što su: pravila trgovanja na berzanskom tržištu; procedura registracije na berzanskom tržištu; spisak učesnika na berzanskom tržištu; obavještenja o prijemu novih učesnika na berzansko tržište, dijagrami sa cijenama i količinama na dan-unaprijed tržištu; obavještenja o održavanju aukcija na dugoročnom tržištu; obavještenja o rezultatima aukcija na dugoročnom tržištu; periodični izvještaji o cijenama i trgovanim količinama na berzanskom tržištu; kalendar praznika (neradnih dana) u Crnoj Gori.

U pogledu povjerljivosti između BELEN-a i učesnika na berzanskom tržištu, navodi se da je ova oblast uređena ugovorima o registraciji i direktnom korišćenju depozita, Pravilima trgovanja, kao i Pravilnikom o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka. U skladu sa Pravilima trgovanja, BELEN tretira sve učesnike na berzanskom tržištu uz potpunu povjerljivost. Takođe, članom 4 stav 7 Pravila ponašanja na tržištu (Dužnost pružanja informacija BELEN-u) je propisano da se informacije primljene u skladu s ovim članom koriste samo za potrebe primjene ovih pravila i važećeg zakona, uključujući istrage navodnih kršenja.

Podnosilac zahtjeva upućuje i na Pravilnik o poslovnoj tajni i čuvanju komercijalno povjerljivih informacija i podataka, koji u članu 6 propisuje da se poslovnom tajnom smatra svaki dokument, odnosno podatak zabilježen u pisanoj, elektronskoj ili nekoj drugoj formi u vezi sa poslovanjem društva u pogledu koga ne postoji zakonska obaveza objavljivanja, a čije bi saopštavanje trećim licima zbog značaja dokumenata, odnosno podataka, moglo prouzrokovati znatnu štetu ili bitno ugroziti kako društvo, tako i bilo koje treće lice, dok se pod drugim komercijalno povjerljivim informacijama i podacima smatraju povjerljive informacije i

podaci čijim bi se objavljivanjem ili saopštavanjem mogla stvoriti neopravdana komercijalna prednost na tržištu ili nanijeti šteta energetskim subjektima, korisnicima i potrošačima, pravnim ili fizičkim licima.

Podnosilac zahtjeva je, kao Prilog 11, dostavio Spisak zaključenih ugovora sa učesnicima na tržištu i operatorom prenosnog sistema električne energije kojima se uređuje transparentnost i povjerljivost, uz primjer formularnog ugovora o registraciji. Spisak sadrži podatke o nazivu ugovora, drugoj ugovornoj strani, broju i datumu zaključivanja ugovora, uključujući i podatke o ugovoru zaključenom sa CGES-om.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 8 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 8 Zakona.

IX. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 9 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: „*može da obezbijedi pružanje usluga finansijskog poravnanja i plaćanja*“.

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja sljedeću dokumentaciju:

- a) dokument koji sadrži informacije o načinu na koji podnosilac zahtjeva obezbjeđuje pružanje usluga finansijskog poravnanja i plaćanja, a ukoliko za navedenu uslugu ima zaključen ugovor sa drugim pravnim licem dostaviti i ugovor;*
- b) akt podnosioca zahtjeva kojim se uređuju sredstva obezbjeđenja koja se koriste za poravnanje;*
- c) dokument koji sadrži pregled postojećih i/ili planiranih ugovornih aranžmana za kliring i poravnanje, uključujući i aranžmane sa drugim NEMO i operatorima prenosnih sistema, koji omogućavaju povezivanje dan-unaprijed i/ili unutardnevnog tržišta;*

BELEN, u tački 9. obrazloženja Zahtjeva, navodi da je odgovoran za poslove plaćanja i finansijskog poravnanja na berzanskom tržištu električne energije u Crnoj Gori, te da su ova

pitanja uređena Pravilima kliringa i poravnanja i Ugovorom o direktnom korišćenju depozita, koja su dostavljena kao Prilog 13. Za ove svrhe BELEN je otvorio bankovne račune, i to račun za poravnanje i depozitni račun, koji su otvoreni u domaćoj i deviznoj partiji. U skladu sa članom 2 stav 3 Pravila kliringa i poravnanja, BELEN vrši plaćanje i finansijsko poravnanje preko računa za poravnanje. Preko depozitnog računa, koji je bliže uređen Ugovorom o direktnom korišćenju depozita, BELEN prima sredstva obezbjeđenja od strane učesnika, koja predstavljaju kolaterale za potrebe trgovine na tržištu. Za svakog učesnika BELEN otvara poseban račun na kojem se polažu sredstva obezbjeđenja učesnika.

Nadalje se navodi da se, u skladu sa članom 1 stav 3 Pravila kliringa i poravnanja, kliring i poravnanje transakcija zaključenih na BELEN-ovim tržištima vrši korišćenjem multilateralnog mehanizma kliringa, na osnovu kojeg BELEN preuzima sve finansijske obaveze učesnika, a učesnik prenosi sva finansijska prava BELEN-u, tako da BELEN postaje dužnik i povjerilac svakom učesniku koji je ostvario kupovinu i/ili prodaju na BELEN-ovim tržištima.

BELEN na osnovu zaključenih transakcija na tržištima učesniku koji je kupac izdaje račun, dok učesniku koji je prodavac izdaje instrukciju za izdavanje računa, a ukoliko je učesnik u istom danu kupac i prodavac na istom BELEN-ovom tržištu odvojeno mu se izdaju račun i instrukcija za izdavanje računa. BELEN dalje navodi da po pitanju plaćanja učesnik ima pravo da izabere *Modality* ili *No-Modality* opciju, u skladu sa Pravilima kliringa i poravnanja i Ugovorom o direktnom korišćenju depozita. Račun koji izdaje BELEN dostiže na plaćanje na prvi radni dan banke nakon dana izdavanja računa, a učesnik koji je izabrao *No-Modality* opciju dužan je da uplati iznos iz računa na račun za poravnanje najkasnije do 09:00 CET na dan dospelja. Za učesnika koji je izabrao *Modality* opciju, BELEN za potrebe poravnanja zadužuje depozitni račun za iznos koji je učesnik dužan da uplati na račun za poravnanje. Kada je u pitanju račun koji prodavac dostavlja BELEN-u, navodi se da ovaj račun dostiže prvi dan nakon dana izdavanja instrukcije za izdavanje računa, ukoliko je taj dan radni dan banke, kao i da je BELEN, u slučaju *No-Modality* opcije, dužan da uplati iznos iz računa na bankovni račun učesnika najkasnije do kraja dana dospelja. Sa druge strane, ako je učesnik izabrao *Modality* opciju, BELEN će za potrebe poravnanja izvršiti uplatu odgovarajućeg iznosa na depozitni račun učesnika, čime ova sredstva postaju sredstva obezbjeđenja. Takođe se navodi da, u slučaju kada učesnik i BELEN imaju međusobna novčana potraživanja po osnovu transakcija obavljenih na pojedinom ili svakom BELEN-ovom tržištu, BELEN izdaje izjavu o kompenzaciji i dostavlja je učesniku na isti način na koji dostavlja račune i instrukcije za izdavanje računa.

BELEN učesnicima obračunava i fakturiše naknadu za ugovoreni volumen trgovine i naknadu za kliring i poravnanje na mjesečnom nivou, pri čemu ima pravo da obračuna zateznu kamatu na glavnice u skladu sa zakonom, u slučaju neplaćanja u propisanim rokovima.

Po pitanju sredstava obezbjeđenja, Podnosilac zahtjeva navodi da su ova sredstva odvojena od njegove imovine, pri čemu se minimalna sredstva određuju za svakog učesnika pojedinačno, svakodnevno i jednaka su najvećem iznosu dnevnih izloženosti u posljednjih 30 dana. BELEN dalje navodi da je osnov za obračun sredstava obezbjeđenja rizik neizvršavanja obaveza učesnika, koji predstavlja potencijalni finansijski gubitak na štetu BELEN-a ukoliko učesnik ne ispuni obaveze koje su nastale na osnovu trgovine na BELEN-ovim tržištima. Dnevna izloženost se računa u skladu sa formulom iz člana 5 stav 9 Pravila kliringa i poravnanja, dok na osnovu sredstava obezbjeđenja BELEN utvrđuje granicu trgovanja za svakog učesnika pojedinačno i svakodnevno, u skladu sa formulom iz člana 5 stav 13 Pravila kliringa i poravnanja granica trgovine.

U dijelu koji se odnosi na ugovorne aranžmane, Podnosilac zahtjeva navodi da ima zaključen ugovor sa BSP Southpool za implementaciju i pružanje usluga kliringa, dok je sa Crnogorskom komercijalnom bankom AD Podgorica zaključen Ugovor o poslovnoj saradnji, radi uspostavljanja sistema računa koji se koriste za svakodnevno finansijsko poravnanje. Kada su u pitanju budući planirani aranžmani, Podnosilac zahtjeva navodi da se planiraju ugovorni aranžmani koji se odnose na uspostavljanje unutardnevnog tržišta u Crnoj Gori. Takođe se navodi da će, u fazi implementacije povezivanja tržišta na nivou ugovora za kliring i finansijsko poravnanje postojati bilateralni dogovori između NEMO-a i/ili OPS-a, koji se odnose na utvrđivanje uslova za CCP (Central Counter Party) i određivanje SA (Shipping Agent), a shodno pravcu planiranja povezivanja tržišta sa Italijom mogli bi se očekivati ugovori za utvrđivanje uslova CCP između BELEN-a i GME-a i ugovor koji bi odredio ulogu SA, koju po dosadašnjoj praksi uglavnom obavlja jedan od OPS-ova zemalja koje vrše povezivanje tržišta.

***

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 9 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 9 Zakona.

X. Ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 10 Zakona

Podnosilac zahtjeva ispunjava ovaj uslov ukoliko: „*može da uspostavi potrebne komunikacione sisteme i postupke za koordinaciju s operatorom prenosnog sistema električne energije države članice ili ugovorne strane*“.

Pravilnikom je propisano da podnosilac zahtjeva u cilju dokazivanja ispunjenosti ovog uslova dostavlja dokument koji sadrži:

- *opis na koji način će biti uspostavljena komunikacija sa operatorima prenosnog sistema nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed i/ili unutarodnevno povezivanje;*
- *opis na koji način će biti obezbijeđeno upravljanje nepredviđenim situacijama i opis rezervnih komunikacionih kanala koji će se koristiti u slučaju nedosadnosti primarnih kanala komunikacije sa operatorima prenosnog sistema.*

Podnosilac zahtjeva je u okviru tačke 10. obrazloženja Zahtjeva BELEN opisao način na koji će uspostaviti komunikaciju sa operatorima prenosnog sistema nakon uključivanja u jedinstveno dan-unaprijed i/ili unutarodnevno povezivanje, odnosno kako će biti obezbijeđeno upravljanje nepredviđenim situacijama i uspostavljanje rezervnih komunikacionih kanala. Naime, BELEN navodi da trenutno u komunikaciji sa operatorom prenosnog sistema koristi sistem automatskog slanja vozničkih redova putem e-mail nakon završene trgovine, pri čemu je format fajla (XML) usaglašen sa ENTSO-E standardom i biće korišten i za razmjenu dostupnih prekograničnih kapaciteta, dok će međusobna saradnja biti definisana potpisivanjem odgovarajućih ugovora.

Dalje se navodi da će BELEN nakon započinjanja procesa implementacije povezivanja tržišta potpisati set ugovora, pravila i procedura koji će definisati komunikacione kanale i vremenske rokove u povezivanju dan-unaprijed i unutarodnevnog tržišta, a da će nakon sticanja statusa NEMO, BELEN aplicirati i za članstvo u Odboru nominovanih operatora tržišta električne energije (eng. *All NEMO Committee*). Između ostalog, BELEN će zaključiti ugovore koji uređuju funkcionisanje SDAC-a i SIDC-a, sa pripadajućim aneksima koji definišu operativne procedure, koje će BELEN implementirati, a koje se kod SDAC-a dijele na normalne procedure, backup procedure, fallback procedure, specijalne procedure i druge procedure, a kod SIDC-a na normalne procedure, backup procedure, fallback procedure, posebne procedure, konfiguracione procedure i druge procedure, pri čemu svaka od procedura definiše rokove i način komunikacije sa OPS-ovima i NEMO-ima. BELEN takođe navodi da će na internom nivou

donijeti akt kojim se definišu vremenski okviri u procesu povezivanja tržišta i sve tržišne poruke koje se šalju tokom normalnog rada i u slučaju nepredviđenih okolnosti.

U pogledu upravljanja nepredviđenim situacijama i postojanja rezervnih komunikacionih kanala, BELEN navodi da su komunikacioni kanali dio pomenutih SDAC i SIDC procedura, koje detaljno razrađuju postupke i korake koji se prate u slučaju da nije moguće ispoštovati rokove koji su definisani normalnim procedurama. Nadalje u tekstu su pobrojane „backup“ i „fallback“ procedure koje se primjenjuju u slučaju problema sa funkcionisanjem jedinstvenog povezivanja dan-unaprijed tržišta i unutar dnevnog tržišta, koje će biti implementirane od strane BELEN.

* * *

Podnosilac zahtjeva je dostavio dokumentaciju propisanu Pravilnikom, kojom se dokazuje ispunjenost uslova iz člana 76 stav 1 tačka 10 Zakona. Na osnovu analize dostavljene dokumentacije i datih obrazloženja, Agencija je mišljenja da Podnosilac zahtjeva ispunjava uslove iz člana 76 stav 1 tačka 10 Zakona.

* * *

Imajući u vidu da unutar dnevno tržište električne energije u Crnoj Gori još uvijek nije uspostavljeno, kao i činjenicu da u Crnoj Gori do sada nije realizovan nijedan projekat povezivanja tržišta, te da se dokazivanje ispunjenosti uslova iz člana 76 Zakona od strane Podnosioca zahtjeva dominantno temeljilo na planovima i izjavama, u slučaju imenovanja BELEN za NEMO, potrebno je vršiti kontinuirani nadzor nad ispunjavanjem uslova i u toku implementacije projekata povezivanja dan-unaprijed i unutar dnevnog tržišta, za koje je saglasno članu 77 Zakona nadležno Ministarstvo.

Predsjednik Odbora
Dr Veljko Vasiljević